

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

ЗОШИТ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

172 Телекомунікації та радіотехніка

ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

КИЇВ
«ПОЛІТЕХНІКА»
2017

Основи педагогіки: Зошит для індивідуальної роботи для студ спеціальності 172 Телекомунікації та радіотехніка денної форми навчання / Уклад.: Є.В.Пузирьов.– К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 21 с.

*Затверджено на засіданні кафедри психології і педагогіки ФСП НТУУ
«КПІ ім. Ігоря Сікорського»
(Протокол № 1 від «30» серпня 2017 р.)*

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Зошит для індивідуальної роботи
для студентів спеціальності 172 Телекомунікації та радіотехніка
денної форми навчання

Укладач: *Пузирьов Євген Володимирович*, канд. пед. наук, доц.

Відповідальний редактор: *Воляннюк Наталія Юріївна*, доктор психологічних наук, професор кафедри психології і педагогіки

Передмова.....	4
Контрольний лист.....	4
Тема 1.1. Предмет і завдання педагогіки. Завдання 1.	5
Тема 1. 2. Основні етапи розвитку педагогіки. Завдання 2.	7
Тема 1.3. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності. Завдання 3.	8
Тема 2.1. Сутність і принципи навчання. Завдання 4.....	12
Тема 2.2. Методична система навчання. Завдання 5.	16
Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Завдання 6.	17
Тема 3.2. Система методів виховання людини. Завдання 7.	19
Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові. Завдання 8.....	21

Передмова

Сьогодні насичене викликами та вимогами до загальноосвітньої, фахової, педагогічної компетенції майбутніх фахівців. Одним із факторів забезпечення їхньої

конкурентоспроможності є розвиток здатності до організації та реалізації самостійного здобуття знань в процесі професійно-педагогічної підготовки.

Серед основних навчальних умінь і навичок, які необхідно засвоїти студентам при вивченні курсу «Основи педагогіки», одне з перших місць посідають уміння і навички організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність, організовувати та керувати пізнавальною діяльністю, формувати у людини критичне мислення та уміння здійснювати педагогічну діяльність за всіма її складовими.

Мета зошиту для самостійної роботи – оптимізувати пізнавальну активність студентів, сприяти формуванню цілісних, системних знань з дисципліни «Основи педагогіки», вчити культурі наукового пізнання.

КОНТРОЛЬНИЙ ЛИСТ

№	Назва	Максимальна кількість балів	Кількість балів за виконання
1	Тема 1.1. Предмет і завдання педагогіки. Завдання 1	5	
2	Тема 1. 2. Основні етапи розвитку педагогіки. Завдання 2	5	
3	Тема 1.3. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності. Завдання 3	5	
4	Тема 2.1. Сутність і принципи навчання. Завдання 4.	5	
5	Тема 2.2. Методична система навчання. Завдання 5.	5	
6	Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Завдання 6.	5	
7	Тема 3.2. Система методів виховання людини. Завдання 7.	5	
8	Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові Завдання 8	5	
17	Загальна сума балів	40	

Тема 1.1. Предмет і завдання педагогіки.

Завдання 1

1. Педагогіка – це:

- a) особлива сфера суспільної діяльності з виховання людини, складовими частинами якої є освіта та навчання;
- b) наука про виховання людини;
- c) цілеспрямований та організований процес формування особистості.

2. Основні педагогічні категорії:

- a) загальна педагогіка, історія педагогіки, методики вивчення окремих дисциплін;
- b) народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка;
- c) навчання, виховання, освіта, розвиток.

3. Що визначило розвиток педагогіки як науки?

- a) біологічний закон збереження роду;
- b) турбота батьків про щастя дітей;
- c) об'єктивна необхідність у спеціальній підготовці людини до життя і праці.

4. Предметом педагогіки є:

- a) підготовка підростаючого покоління до життя;
- b) розробка правил, рекомендацій щодо реалізації виховання;
- c) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти;
- d) об'єктивні закони конкретно-історичного процесу виховання, органічно пов'язані із законами розвитку суспільних відносин, а також реальна суспільна виховна практика формування підростаючих поколінь, особливості й умови організації педагогічного процесу.

5. Завдання педагогіки:

- a) передати людині знання, вміння, навички;
- b) вивчення проблем виховання та навчання людей;
- c) визначення мети та завдань виховання;
- d) дослідження методів і форм організації навчально-виховного процесу; вироблення нових педагогічних технологій виховання, дослідження закономірностей процесу виховання, його структури й механізмів, розробка теорії й методики організації навчально-виховного процесу, його змісту, принципів, організаційних форм, методів та прийомів.

6. Назвати розділи загальної педагогіки:

- a) дошкільна педагогіка та педагогіка загальноосвітньої школи;

- b) дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи та педагогіка вищої школи;
- c) загальні основи педагогіки, теорія навчання, теорія виховання, школознавство.

7. Навчання – це:

- a) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння та навички;
- b) передача учням знань, умінь і навичок;
- c) передача знань, умінь і навичок від одного покоління до іншого.

8. Виховання – це:

- a) спеціально організований педагогічний процес, у ході якого здійснюється цілеспрямований вплив на особистість із метою формування певних якостей;
- b) передача знань про норми та правила поведінки людей;
- c) передача підростаючому поколінню культурно-історичного досвіду народу.

9. Розвиток – це:

- a) процес;
- b) формування особистості;
- c) вплив;
- d) кількісні та якісні зміни;
- e) засвоєння знань, умінь і навичок.

10. Освіта – це :

- a) формування особистості;
- b) процес;
- c) взаємовплив;
- d) засвоєння знань, умінь і навичок;
- e) кількісні та якісні зміни.

Тема 1. 2. Основні етапи розвитку педагогіки.

Завдання 2

Оберіть з представлених ознак, такі, що характеризують:

- A. авторитарну парадигму;
- B. технологічну парадигму;
- C. гуманістичну парадигму.

Ознаки освітньої парадигми:

- домінуюча роль викладача з його беззаперечним авторитетом;
- основною цінністю виступає особистість людини з її здібностями та інтересами;
- у спілкуванні зі студентами переважає монолог;
- основне завдання освіти полягає у формуванні вільної особистості, що здатна самостійно мислити і приймати рішення, визначати свій життєвий шлях, вдосконалювати себе і своє оточення;
- основними методами навчання є репродуктивні, пояснювально-ілюстративні;
- вузькопрагматична спрямованість освіти з приматом техніки і технологій;
- навчання має бути природним процесом розвитку особистості, цікавим і захоплюючим;
- у спілкуванні викладача і студентів переважає монолог;
- домінуючими цілями освіти інтереси виробництва, економіки та бізнесу, розвитку техніки і засобів цивілізації;
- переважають партнерські відносини, атмосфера комфорту, довіри і психологічної безпеки;
- педагог виступає тренером, наставником, в спілкуванні якого з учнями переважають показ та демонстрація;
- методи й форми навчання відповідають індивідуально-психологічним особливостям студентів;
- переважають практичні, пошукові, дослідницькі методи та форми навчання, що забезпечують набуття та формування технологічних вмінь і навичок.
- навчання здійснюється в класичних навчальних закладах (аудиторії, класи);
- навчання здійснюється переважно в майстернях, на виробництві.

Обґрунтуйте свій вибір.

Тема 1.3. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності.

Завдання 3

1. В який історичний період виникає виховання як соціальне явище?
а) на етапі патріархату; б) у дородовий період; в) на етапі раннього матріархату.
2. Визначальним законом людського співжиття й керівництвом до реалізації виховання у родовій общині був:
а) закон золотого правила моралі; б) закон табу; в) біологічний закон.
3. Основними шляхами виховання підростаючої зміни у первісно-родовому суспільстві були:
а) показ, спостереження, змагання; б) навіювання, спостереження, приклад однолітків; в) показ, спостереження, посильна участь у праці.
4. у якій зі шкіл давньої цивілізації зміст навчання включав: уміння читання, рахування, письма; знання арифметики, геометрії, астрономії, магії, астрології, народної медицини?
а) школи Давнього Китаю; б) школи жерців Давнього Єгипту; в) школи Ассирії.
5. Мову, яка передбачає коротку, чітку і точну відповідь, називають:
а) афінською; б) спартанською; в) лаконічною.
6. Життя жінки в Афінах було замкнуте і зосереджене в жіночій половині будинку, яка називалась:
а) палестрою; б) гінекеєю; в) кухнею.
7. Військова група в Давній Греції, в яку вступали юнаки 18-20 років і несли службу у військових гарнізонах, називалися:
а) ефебією; б) палестрою; в) батальйоном; г) криптією.
8. Діти з 15-18 років у Давній Греції навчалися у школах:
а) граматистів; б) ораторів; в) кіфаристів; г) гімнасіях.
9. Кого хотіли виховати зі спартанської жінки:
а) домашню господарку; б) жінку-амазонку; в) високоосвічену особистість.
10. Граматичні школи і школи ораторів у Стародавньому Римі називали:
а) державними; б) елементарними; в) граматичними.

11. Який аспект умінь був не обов'язковим у лицарському вихованні в епоху Середньовіччя:

а) грати у шахи; б) володіти зброєю; в) полювати; г) уміння складати вірші і співати; д) читати і писати.

12. У якій середньовічній школі зміст оволодіння загальною освітою був найповнішим:

а) приходській; б) гільдійській; в) цеховій; г) соборній; д) монастирській.

13. Середньовічний учень з роду феодалів офіційно мав ймення:

а) студент; б) паж; в) джура; г) козачок.

14. Основою пізнання і навчання Коменського є:

а) розум; б) чуттєвий досвід; в) паця; г) практична діяльність.

15. Форма навчання Коменського, яка є неперевершеною до сьогодні:

а) праця; б) урок; в) екскурсія; г) гра.

16. Поняття «золоте правило дидактики» Коменського – це принцип:

а) систематичності; б) послідовності; в) наочності; г) доступності.

17. Усі людські істоти (за Коменським) найкраще піддаються вправлянню:

а) юності; б) отрочтві; в) зрілості; г) ніжному віці.

18. Школа без дисципліни за Коменським однаково, що:

а) робота без радощів; б) млин без води; в) корабель без паруса; г) дитина без матері.

19. Коменський порівняв учителя з:

а) місяцем; б) водою; в) вогнем; г) сонцем.

20. Основним засобом виховання Ж.-Ж.Руссо є:

а) навчання; б) праця; в) природа; г) вправи.

21. Взаємодією між віковою періодизацією і системою шкільництва вперше обґрунтував:

а) М.Ф.Квінтіліан; б) Ж.-Ж.Руссо; в) Д.Дідро; г) Я.Коменський.

22. Братська школа, яка була першою створена в Україні:

а) Острозька; б) Київська; в) Львівська.

23. В яких школах України вперше впроваджена класно-урочна система навчання:

а) полкових; б) січових; в) братських.

24. В яких школах називали най здібнішого учня аудитором?

а) у Києво-Могилянській колегії; б) у школі лірників та кобзарів; в) у полкових.

25. Першим ректором Острозької школи був:

а) К.Острозький; б) Г.Смотрицький; в) І.Федоров.

26. Петро Могила у Києво-Могилянській академії обіймав посаду:

а) ректора; б) префекта; в) проректора.

27. Києво-Могилянська академія мала таку систему організації:

а) поділялася на факультети; б) мала поділ на молодших і старших студентів; в) мала вісім класів.

28. Середніх класів у Києво-Могилянській академії налічувалось:

а) клас поетики, клас граматики; б) клас поетики, клас риторики; в) клас поетики, клас риторики, клас філософії.

29. Виборними у Києво-Могилянській академії були:

а) ректор, префект, учителі; б) ректор; в) ректор, суперінтендант, учителі.

30. В якому з колегіумів України Сковорода читав курс «Основи християнської моралі»?

а) Переяславському; б) Чернігівському; в) Харківському.

31. Якою найпоширенішою формою користувався Г.Сковорода у викладі власних педагогічних поглядів:

а) оповіданням; б) притчею; в) казкою.

32. Який з виховних принципів є центральним (стрижневим) у Г.Сковороди?

а) науковості; б) системності; в) народності.

33. В яких творах Г.Сковорода поставив завдання виховання особистості:

а) «Благородний Єродій»; б) «Сад божественних пісень»; в) «Убогий жайворонок».

34. Який вид викладацької діяльності був найпоширенішим у Г.Сковороди?

а) індивідуальна робота з учнями; б) уроки серед природи; в) просвітницькі уроки серед простого люду.

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

студент _____

(прізвище, ініціали, група)

Дата " _____ " _____ 20__ р.

Номер завдання	ВІДПОВІДІ				
	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					
31					
32					
33					
34					

Загальна сума балів за тестове завдання _____

Роботу виконав студент _____

(підпис)

Викладач _____

(підпис)

Тема 2.1. Сутність і принципи навчання.

Завдання 4.

Встановлення відповідності між принципами навчання та правилами їх реалізації

Оберіть з наведеного нижче переліку 70 правил ті 10 правил, що найбільше сприяють реалізації принципів навчання. Зробіть висновки про те, наскільки ці правила реалізуються на практиці.

Принципи навчання та їх характеристика:

1. **Принцип свідомості й активності** - дійсну сутність людини складають глибоко і самостійно осмислені знання, що набуваються шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності.

2. **Принцип наочності** – навчання здійснюється успішніше, коли ґрунтується на безпосередньому спостереженні та вивченні цих предметів, явищ і подій, оскільки у більшості людей органи зору мають найбільшу чуттєвість до сприйняття інформації.

3. **Принцип систематичності і послідовності** – людина тільки тоді володіє дійсним знанням, коли в її мозку відображується чітка картина зовнішнього світу, що являє собою систему взаємопов'язаних понять.

4. **Принцип міцності** – оволодіння змістом навчання досягається не тільки при його всебічному осмисленні, але й тривалим зберіганням у пам'яті найважливіших його компонентів.

5. **Принцип науковості** – учням потрібно надавати для засвоєння тільки дійсні, перевірені наукою і практикою знання.

6. **Принцип досяжності** – досяжним для людини є лише те, що відповідає її обсягу знань, вмінь, способів мислення.

7. **Принцип зв'язку теорії з практикою.** Практика – критерій істини, джерело пізнавальної діяльності і галузь застосування результатів навчання, тому ефективність і якість навчання перевіряється, підтверджується і спрямовується практикою.

Правила реалізації принципів навчання:

1. У зв'язку з пануванням у сьогоdnішньому світі вербальної інформації, прагніть до розвитку в учнів абстрактного мислення, знайомте їх із сучасними науковими поглядами і теоріями.

2. У кінці уроку, теми обов'язково узагальніть свої думки, сформулюйте підсумки, висновки, періодично проводьте узагальнювальні заняття.

3. У методах викладання відображайте методи наукового пізнання, розвивайте мислення учнів, застосовуйте творчу, пошукову роботу в навчанні.

4. У навчанні потрібно рухатись від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного.

5. Використовуйте в навчанні схеми і плани. Розподіляйте зміст навчального матеріалу на логічно завершені частини, послідовно їх реалізуйте, привчайте до цього учнів.

6. Враховуйте в навчанні той факт, що запам'ятовування ряду предметів, поданих у зображенні (на малюнках і моделях) відбувається краще, легше і скоріше, ніж того ж ряду, але поданого у словесній формі, усній чи письмовій.

7. Використовуйте наочність не тільки як ілюстрацію, але і як самостійне джерело знань.

8. Використовуйте силу взаємонавчання учнів. Те, що говорить товариш, частіше краще і легше сприймається, ніж те, що говорить вчитель.

9. Використовуйте сучасні засоби (навчальне телебачення, відео-, аудіотехніку, проектори, кодоскопи та інше) лише тоді, коли досконально ними володієте.

10. Виховуйте в учнях дидактичний підхід до предметів і явищ, що вивчаються, пояснюйте неоднозначність тлумачення багатьох наукових понять, багатоваріантність вирішення задач, різноманітність підходів і думок до вивчення тих чи інших об'єктів.

11. Враховуйте індивідуальні можливості учнів і диференціюйте завдання для різних категорій учнів.

12. Все, що можливо, слід подавати для сприйняття через почуття, а саме: те, що можна побачити – для сприйняття зором, те, що можна почути – слухом, пахощі – нюхом, те, що можна скуштувати – смаком, до чого можна доторкнутись – шляхом дотику.

13. Учитель повинен бути ознайомлений з сучасними досягненнями педагогіки, психології, методики, а також тієї сфери людського досвіду, яку він викладає.

14. Доводьте практичну необхідність знань, що надаються. Знаходьте і демонструйте учням різноманітні сфери застосування змісту навчання. Постійно пов'язуйте знання з життям.

15. Допомагайте учням оволодіти найпродуктивнішими методами навчально-пізнавальної діяльності, вчіть їх навчатися.

16. Домагайтесь від учнів структурованих усних і письмових відповідей.

17. Домагайтесь всебічного аналізу проблем, вирішення задач різними способами, частіше практикуйте творчі завдання.

18. Домагайтесь розуміння учнями кожного слова, речення, не використовуйте понять, на розкриття змісту яких ви не розраховували.

19. Домагайтесь ясного розуміння учнями цілей і задач подальшої роботи. Навчайте так, щоб учень розумів, що, навіщо і як треба робити, і ніколи механічно не виконував навчальних дій, попередньо глибоко не усвідомивши їх.

20. Прагніть до ясності свого викладу і мови: чітко і однозначно формулюйте поняття, уникайте монотонності, навчайте образно, використовуючи яскраві факти, приклади з життя і літератури.

21. Досяжність не означає легкості навчання, вчитель не повинен максимально полегшувати навчання, надавши всі необхідні знання. Завдання вчителя – направити учнів на самостійну роботу, пояснивши лише незрозумілі та складні моменти.

22. Дотримуйтеся фізичних норм розумової активності учнів, плануйте її спади і підйоми.

23. Економно ставтеся до пам'яті учнів – не вимагайте від них запам'ятовування малоцінної інформації, не допускайте перевантаження пам'яті.

24. Забезпечуйте послідовність між попереднім і подальшим навчанням: повторюйте і вдосконалюйте попереднє, показуйте учням перспективи їхнього майбутнього.

25. Заохочуйте наукову роботу учнів, знайомте їх з технікою експериментальної і дослідної роботи, алгоритмами вирішення винахідницьких завдань, опрацюванням першоджерел, довідкових і архівних матеріалів.

26. Заохочуйте спроби учнів щось змінити, вдосконалити, вигадати, спробуйте впроваджувати найцінніші ідеї учнів.

27. Застерігайте учнів від переоцінювання практики і недооцінювання теорії. Постійно підкреслюйте їх взаємозв'язок.

28. Контролюйте чинники, що відволікають учнів від об'єкта навчання, як внутрішні (розпорошеність думки, заняття сторонніми справами), так і зовнішні (запізнення, порушення дисципліни).

29. Навчайте учнів думати і діяти самостійно. Не допускайте постійного підказування, переказування і копіювання. Слід якомога частіше використовувати запитання «Чому?», щоб навчити учнів віднаходити причинно-наслідкові зв'язки.

30. Навчання потребує певного напруження. Коли воно відсутнє, учні відвикають працювати на повну силу. Тому встановіть оптимальний режим навчання, щоб не затримувати сильних і розвивати швидкість дії у середніх і слабких.

31. Намагайтеся залучати учнів до виготовлення наочних засобів. Від цього навчальні можливості наочності збільшуються.

32. Намагайтеся, щоб зміст і способи навчання дещо випереджали можливості учнів, щоб навчання було важким, але досяжним.

33. Не допускайте хибного тлумачення наукових термінів. Використовуйте незначну їх кількість в однозначному тлумаченні, пояснюючи учням їх сутність.

34. Не забувайте, що поняття й абстракції краще усвідомлюються, коли підкріплюються конкретними фактами, прикладами і уявленнями.

35. Не переходьте до вивчення нового, попередньо не сформувавши зацікавленості і позитивного ставлення до нього.

36. Не повинно бути жодного заняття, жодного завдання, яке б не мало практичного значення.

37. Не порушуйте систему ані в змісті, ані в засобах навчання Терміново ліквідуйте порушення або змінійте саму систему.

38. Не пропускайте нагоди ознайомити учнів з біографіями видатних учених, їх внеском у розвиток науки.

39. Не слід вимагати від учнів запам'ятовування матеріалу, що має допоміжний характер. Краще привчити їх використовувати різні довідники, словники, енциклопедії і т. п.

40. Ніколи не обмежуйтесь лише наочністю. Тільки в сукупності зі словом наочність являє собою джерело чітких і правильних уявлень про предмети і явища, що вивчаються.

41. Нічому не слід навчати, спираючись лише на авторитет, всьому треба вчити за допомогою доказів, що ґрунтуються на почутті і розумі.

42. Оскільки емоційна й образна пам'ять часто глибші за словесну, підкріплюйте абстрактну інформацію образними порівняннями і стимулюйте позитивні емоції учнів під час навчання.

43. Пам'ятайте, що в ході практичної діяльності засвоюється 80–85 % знань. Тому надавайте можливість учням відрізу ж перевірити набуті знання на практиці.

44. Пам'ятайте, що забування того, що вивчалось, є найбільшим одразу ж після вивчення, тому кількість повторювань інформації має бути зворотно пропорційною часу, що минув після її вивчення.

45. Пам'ятайте, що краще дати менше матеріалу, але досягти максимального засвоєння його учнями.

46. Пам'ятайте, що наочність – сильнодіючий засіб, який потребує уважного планування, ретельного дозування. За умов частого використання наочності може увести учнів від головного, підмінити ціль яскравим засобом.

47. Пам'ятайте, що сформована система знань – найважливіший засіб запобігання їх забування. Забуті знання швидше відтворюються в системі, аніж поза нею.

48. Запобігайте закріпленню в пам'яті неправильно сприйнятої інформації або того, що учень не зрозумів. Пам'ятайте, що надовго запам'ятовується і може бути за необхідності пригадана лише добре осмислена інформація.

49. Плануйте навчання не лише на одне заняття, а й на весь період навчально-виховного процесу.

50. Покажіть, що навчальний предмет – зменшена копія науки, практичної діяльності. Постійно використовуйте міжпредметні зв'язки.

51. Постійно розкривайте діалектичний зв'язок науки і практики. Показуйте, що наука розвивається під впливом практичних потреб, а практика вимагає наукових знань.

52. При вивченні нового і складного матеріалу спирайтеся на сильних учнів, при повторенні, закріпленні – на слабких.

53. При застосуванні наочних засобів не обмежуйтесь спостереженням явних ознак предметів і явищ, а звертайте увагу учнів на основні, суттєві властивості.

54. Вивчайте та добре розумійте рівень підготовленості і розвитку учнів, спирайтеся на їхні можливості.

55. Використовуйте всі види і форми пізнавальної діяльності, поєднуючи їх і враховуючи вікові можливості учнів.

56. За надмірного захоплення створенням загальних уявлень учнів це стає перепорою глибокому оволодінню знаннями, розвитку абстрактного мислення учнів.

57. При повторі навчального матеріалу не намагайтеся проводити це за тією ж схемою, що і навчання. Надайте можливість учням розглянути матеріал з різних боків, під різними кутами зору.

58. Залучайте учнів до обговорення дискусійних наукових проблем, в досяжній формі пояснюючи їх сутність.

59. Привчайте учнів до послідовної, організованої і дисциплінованої навчальної діяльності, формуйте в учнів свідоме і позитивне ставлення до праці, необхідності докладання зусиль для набуття практичних вмінь і навичок.

60. Привчайте учнів перевіряти і застосовувати свої знання на практиці. Постійно використовуйте навколишній світ і як джерело знань, і як сферу їх практичного застосування.

61. Пропонуйте учням для вирішення завдання, що мають практичне значення і належать до сфери їх інтересів.

62. Розвивайте пам'ять учнів, навчайте їх використовувати різні мнемотехнічні прийоми, що полегшують запам'ятовування.

63. Розкривайте генезу наукового знання, пояснюйте хід відкриття і пізнання того чи іншого явища.

64. Розповідайте учням про нові сучасні технології, прогресивні методи праці, сучасні виробничі відносини.

65. Систематично інформуйте учнів про нові досягнення в науці, техніці, культурі, застосовуйте нову термінологію, пов'язуйте нові досягнення з системою знань, що формується.

66. Складайте з учнями структурно-логічні схеми навчального матеріалу, що полегшують процес засвоєння знань.

67. Скорочуйте кількість одиниць інформації, що запам'ятовується. Учні важко запам'ятати 10 речень, але якщо їх поділити на 3 абзаци, основна інформація запам'ятається краще. Взагалі, ретельно структурована інформація запам'ятовується краще.

68. Широко використовуйте аналогію, порівняння, зіставлення, протиставлення: надайте поштовх думці учня.

69. Ширше використовуйте в навчанні практичні ситуації, що вимагають від учнів самостійного бачення, виявлення, розуміння і пояснення розбіжності між фактами, що спостерігаються, і їхнім науковим поясненням.

70. Ширше використовуйте форми взаємоперевірки навчального матеріалу – це дозволяє позбавитись зайвого емоційного напруження, що зазвичай відчуває учень перед контролем викладачем. Це сприяє кращому повторенню навчального матеріалу.

Тема 2.2. Методична система навчання.

Завдання 5.

1. Проаналізуйте різні підходи до класифікації методів навчання. Який з них, на ваш погляд, є найбільш оптимальним? Визначте позитивні та негативні риси кожної групи методів класифікації, яка розроблена на основі діяльнісного підходу.
2. Порівняйте поняття “продуктивні” та “репродуктивні” методи навчання. Які відомі методи ви можете віднести до продуктивних та репродуктивних?
3. Творче завдання: які методи навчання, на Вашу думку, будуть розповсюджені у майбутньому? Запропонуйте власні методи!

Завдання для самоконтролю:

Закінчити речення

- 1) Учитель перевіряє і оцінює навчальну успішність учнів, керуючись такими вимогами...
- 2) Основними етапами проблемного навчання є...
- 3) Репродуктивні методи навчання передбачають ...характер мислення.
- 4) Продуктивні методи навчання ґрунтуються на...
- 5) Критеріями відбору засобів навчання є...
- 6) При виборі й поєднанні методів навчання треба керуватися критеріями...
- 7) Умови вибору методів навчання полягають у...
- 8) За місцем у навчальному процесі розрізняють такі види контролю:...

Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи.

Завдання 6.

- *Аналіз ситуацій*

Ситуація 1

Четвертокласник, якого вже двічі виключали зі школи за різні провини, прийшов у клас до нової вчительки. Володя свідомо запізнився на перший урок, зайшов у клас, не спитавши дозволу, тримаючи руки в кишенях. Він чекав звичних докорів, а може, й критику, приготувався до самозахисту. І як розгубився хлопчик, коли звичний арсенал засобів, який використовувався раніше з “виховною” метою, не був застосований.

– До нас прийшов новий учень, – сказала Тетяна Трохимівна. – Ми раді йому і намагатимемось не осоромитися. Декому в класі доведеться підтягнутися і не давати привід для жодних зауважень на свою адресу.

Потім вчителька з привітною посмішкою звернулася до хлопчика:

– Сідай, Володю, ми звільнимо тобі, як гостю, місце за першою партою.

Хлопець, приголомшений несподівано доброзичливим ставленням до нього, без заперечень сів за першу парту, чого він, звичайно, не зробив би в інших умовах.

Чим можна пояснити результативність застосованих засобів педагогічного впливу на учня і колектив класу? Від чого залежить вибір методів виховання?

Ситуація 2

Наталку К. ровесники вважали “невмічкою”. “Їй нічого не можна доручити, у неї все валиться з рук”, – казали третьокласники Вірі Андріївні, коли та, організувавши у групі подовженого дня театр казок, вирішила запропонувати дівчинці роль.

– Такого не може бути, – відповіла Віра Андріївна.

– А якщо вона буде феєю?

Треба було бачити, як зраділа Наталка, як старалася на репетиціях. Це змінило ставлення однокласників до неї, сприяло її самоутвердженню.

– Я ще раніше помітила, що дівчинка дуже пластична, граціозна, – розповідала Віра Андріївна. – Необхідно було тільки вселити у неї впевненість, примусити однокласників повірити в її здібності.

Дайте оцінку діям учителя. Яка роль ігрових ситуацій у вихованні дітей? Які якості особистості формуються з допомогою методу створення виховуючих ситуацій?

Ситуація 3

...Музика була неголосна, але чітка. Студентка, що вела урок, розгубилася. Діти пожвавішали – дивувалися, хитро посміхались...

Лідія Іванівна мовчки встала і підійшла до парти Руслана. Вона тихенько щось сказала тільки йому. Хлопець вийняв з кишені маленький радіоприймач. Він був чудовий. Звук йшов чистий, голосний. Діти із заздністю дивилися на річ, з неприхованою повагою – на Руслана. Потім, схаменувшись, поглянули на вчительку. Що ж вона зробить?

– Сам зробив? – спокійно спитала Лідія Іванівна. Хлопець мовчки кивнув головою.

– Молодець. Але зараз будь уважним.

Яку роль він відіграв у вихованні всіх дітей класу? Чи існує взаємозв'язок між методами виховання і навчання?

Перший рівень складності

Проаналізувати дану ситуацію, рівень взаємодії вчителя і учнів у даній ситуації. Дати оцінку діям вчителя. Перерахувати методи педагогічного впливу, застосовані вчителем.

Другий рівень складності

Проаналізувати ситуацію, спланувати виховну та навчальну дію у даній ситуації. Чим можна пояснити результативність застосованих заходів педагогічного впливу на учня і колектив класу? Яка роль ігрових ситуацій у вихованні дітей? Розробити свою програму розв'язків даної ситуації, змодельовати план взаємодії вчителя і учнів у конкретній ситуації.

Тема 3.2. Система методів виховання людини.

Завдання 7.

1. Методи виховання – це...

- а. інструмент доторкання до особистості вихованця;
- б. засоби взаємопов'язаної діяльності, спрямовані на розв'язання виховних завдань;
- в. сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, спрямованих на формування особистості.

2. Засоби виховання – це...

- а) те саме, що й методи виховання;
- б) конкретні заходи, форми, види діяльності, що використовуються в процесі реалізації того чи іншого методу;
- в) способи впливу на виховання;
- г) способи прояву вимог до вихованця з боку вчителя.

3. Назвіть основні групи методів:

- а) методи формування свідомості особистості;
- б) методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки;
- в) методи стимулювання поведінки та діяльності;
- г) метод вправ;
- д) методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні;
- е) метод позитивного прикладу.

4. Які основні засоби складають групу методів формування свідомості особистості?

- а) методи позитивного прикладу;
- б) переконання;
- в) педагогічна вимога;
- г) змагання;
- д) громадська думка колективу.

5. Які існують форми прояву методу створення виховних ситуацій?

- а) подорож;
- б) екскурсія;
- в) тематичний вечір;
- г) наказ;
- д) індивідуальна бесіда;
- е) спостереження.

6. Перерахуйте основні форми прояву методу контролю, самоконтролю та самооцінки діяльності.

- а) прохання;
- б) індивідуальна бесіда;
- в) тести;
- г) подорож;
- д) похвала;
- е) вказівка;
- є) анкетування;
- к) спостереження.

7. Які прийоми називають творчими?

- а) ті, що допомагають виправити негативну поведінку, викликати позитивні почуття у вихованця;
- б) непомітні для вихованців, які не викликають яскраво виражених позитивних або негативних відчуттів;
- в) ті, що сприяють покращенню поведінки на основі позитивних почуттів.

8. Які з перерахованих далі прийомів можна назвати прийомами з прихованим впливом?

- а) наказ;
- б) паралельна педагогічна дія;
- в) натяк;
- г) уявна байдужість;
- д) іронія.

Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові. Завдання 8

1. Професійна придатність вчителя – це:

- а) необхідний комплекс умінь, які набуваються у процесі здобуття вищої освіти;
- б) показник рівня засвоєння вчителем спеціальних знань;
- в) необхідний комплекс здібностей, фізичних, нервово-психічних і моральних якостей, що потрібні для набуття певних робочих функцій і успішної діяльності у сфері освіти.

2. До основних функцій педагога відносяться:

- а) навчальна, виховна, психолого-педагогічна та соціальна;
- б) навчальна та виховна;
- в) морально-формуєча, навчальна, суспільно-ідеологічна;
- г) соціально-політична та навчальна.

3. Суспільство ставить до вчителя такі морально-педагогічні вимоги:

- а) наявність певних моральних цінностей, вміння спілкуватися;
- б) висока ерудиція та культура, високий рівень моральних взаємин з людьми, педагогічна самоактуалізація;
- в) висока фахова підготовка, ерудиція і культура поведінки;
- г) комунікабельність, організаційні вміння.

4. Стосовно ставлення учителів до новацій їх можна умовно поділити на кілька груп, а саме:

- а) новатори, умовні новатори, консерватори;
- б) передові, умовно передові, відсталі;
- в) новатори, передові, помірковані, глибоко помірковані, інертні;
- г) педагоги-майстри, педагоги-методисти, стажисти.

5. До практично-соціальних вимог до вчителя відносяться:

- а) відповідний рівень освіти, фах, ерудиція та культура;
- б) вимога постійної самоосвіти, виконання норм поведінки;
- в) вимога постійної самоосвіти, загальнопедагогічні та загально трудові вимоги;
- г) самостійність і діловитість, наявність педагогічних здібностей, цільність характеру.

